

Studija apie pagalbą žmonėms su negalia patiems priimti sprendimus

Šis tekstas yra
lengvai skaitoma kalba

© Asociacija „Lietuvos neįgaliųjų forumas“ 2016 m. parengė
studiją apie pagalbą žmonėms su negalia patiems priimti sprendimus.
Studiją parašė Lietuvos neįgaliųjų forumo prezidentė Dovilė Juodkaitė.
Lietuvos neįgaliųjų forumo darbuotoja Lina Gulbinė
šią studiją išvertė į lengvai skaitomą kalbą.

Lietuvos neįgaliųjų forumas draudžia studiją kopijuoti ir platinti
be Lietuvos neįgaliųjų forumo sutikimo.

Jei kas nors norės kopijuoti šios studijos tekstą,
jis privalės parašyti, kad naudoja tekstą,
kurį parašė Asociacija „Lietuvos neįgaliųjų forumas“

Jei norite perskaityti studijos įprastą tekstą,

Paspauskite šią nuorodą:

["Gerosios praktikos pavyzdžiai dėl asmenų su negalia įgalinimo, suteikiant jiems pagalbos paslaugas sprendimų priėmimui ir savarankiškam gyvenimui užtikrinti"](#)

NVO Programos Lietuvoje Dvišalių santykių fondas skyrė pinigų.

Mes naudojome šiais pinigais, kai rašėme studiją.

Turinys

<u>Apie ka ši studija?</u>	<u>4</u>
<u>Kodėl mes parašėme studiją?</u>	<u>4</u>
<u>Žmonės turi patys spręsti kaip jiems gyventi</u>	<u>5</u>
<u>Kas yra pagalba priimti sprendimus?</u>	<u>6</u>
<u>Kaip padėti žmogui su negalia priimti sprendimus?</u>	<u>6</u>
<u>Kaip veikia pagalba priimti sprendimus?</u>	<u>7</u>
<u>Ar kitose šalyse žmonės su negalia naudojami pagalba priimant sprendimus?</u>	<u>7</u>
<u>Kaip žmonės su negalia gauna pagalbą priimti sprendimus Islandijos šalyje?</u>	<u>8</u>
<u>Regioniniai neįgaliųjų teisių apsaugos pareigūnai</u>	<u>8</u>
<u>Neįgalus asmens asmeninis atstovas</u>	<u>9</u>
<u>Jungtinių Tautų ambasadoriai</u>	<u>9</u>
<u>Aktas dėl žmonių su negalia teisių apsaugos Nr. 88/2011</u>	<u>9</u>
<u>Kaip žmonės su negalia gauna pagalbą priimti sprendimus Latvijos šalyje?</u>	<u>10</u>
<u>Kas yra į asmenį orientuoto mąstymo ir pagalbos planavimo būdas?</u>	<u>11</u>
<u>Kaip žmonės su negalia gauna pagalbą priimti sprendimus Čekijos šalyje?</u>	<u>11</u>
<u>Šios studijos išvados</u>	<u>12</u>

Apie ką ši studija?

Studijoje mes dažniausiai rašome ir tyrinėjame kokią nors problemą.

Šioje Studijoje mes rašome apie žmones su proto ar psichikos negalia.

Juos visus mes vadiname žmonėmis su negalia.

Šitoje studijoje mes rašome kokią pagalbą Lietuvos šalyje gauna žmonės su negalia,

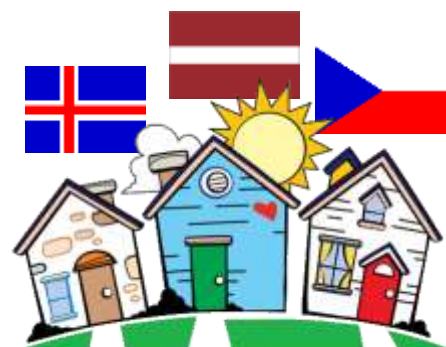
- jei jie nori patys spręsti, kaip jiems gyventi arba
- jei jie nori gyventi savarankiškai tarp kitų žmonių

Studijoje mes rašome kaip žmonės su negalia gyvena

- Islandijos šalyje,
- Latvijos šalyje,
- Čekijos šalyje.

Studijoje mes rašome kas yra gerai šitose šalyse ir kas yra blogai Lietuvoje.

Kodėl mes parašėme studiją?

Lietuvos šalis ratifikavo Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją. Kad būtų trumpiau, toliau Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją mes vadinsime Konvencija.

Konvencija yra susitarimas. Jungtinių Tautų organizacijos šalys susitarė, kad gerbs ir saugos žmonių su negalia teises.

Lietuvos šalis patvirtino, kad Lietuvos šalies žmonės gyvens pagal Konvencijos taisykles.

Tai reiškia, kad Lietuva ratifikavo Konvenciją.

Kad Lietuvos žmonės gyventų pagal Konvenciją, Lietuva pakeitė savo Civilinį Kodeksą. Civilinis Kodeksas yra taisyklių, pagal kurias gyvena visi Lietuvos gyventojai, sąrašas.

Pagal Civilinio Kodekso pakeitimą žmonės su proto ar psichikos negalia nuo šių metų, tai yra nuo 2016 metų, jau gali patys spręsti kaip jie nori gyventi.

Civilinis Kodeksas supranta, kad Kai kada šiems žmonėms sunku patiems teisingai nuspręsti. Tik tada jiems gali pagelbėti kiti žmonės. Mes norime, kad žmonės, kurie dirba su žmonėmis su negalia sužinotų, kaip žmonėms su negalia sekasi savarankiškai gyventi kitose šalyse.

Žmonės turi patys spręsti kaip jiems gyventi.

Ilgą laiką žmonės galvojo, kad žmonės su proto ar psichikos negalia nemoka spręsti kaip jiems gyventi. Žmonės galvojo, kad kiti žmonės turi pasirūpinti žmonėmis su negalia. Žmonės galvojo, kad jie geriau už žmones su negalia nuspręš, kaip žmonės su negalia:

- turi gyventi;
- ką valgyti;
- kaip rengtis;
- kur gyventi;
- su kuo bendrauti;
- kur mokytis;
- dirbti ar nedirbti.

Tai mes vadiname **pakaitiniu sprendimų priėmimo moduli**

Tačiau įstatymai yra visiems vienodi.

Žmonės su negalia kaip ir visi kiti žmonės turi teisę spręsti kaip jie nori gyventi.

Žmonės su negalia turi gauti pagalbą, kurios reikia, kad galėtų nuspręsti kaip jiems gyventi. Reikia priimti taisykles, kurios paaiškintų, kaip teikti pagalbą, kurios reikia, kad žmonės su negalia galėtų nuspręsti kaip jiems gyventi.

Žmonės su negalia, lygiai kaip ir kiti turi teisę:

- Turėti arba gauti turto.
Pavyzdžiui, nusipirkti arba paveldėti namą, mašiną ir kitus daiktus.
- Tvarkyti savo pinigus.
- Paskolinti pinigų kitiems.
- Saugoti savo namus arba pinigus, kad niekas jų neatimtų.
- Nuspręsti kaip nori gyventi.

Kas yra pagalba priimti sprendimus?

Žmonėms su negalia kiti žmonės gali pagelbėti nuspręsti, kaip elgtis.

Kiti žmonės turi gerbti žmogaus su negalia norus ir pasirinkimą.

Jie turi pagelbėti tik tada, kai tikrai reikia.

Žmogus su negalia pats pasirenka, kuriuo žmogumi jis pasitiki.

Žmogus su negalia gali pasitikėti keliais žmonėmis.

Žmonės, kurie padeda žmonėms su negalia vadiname asmeniniais padėjėjais.

Labai svarbu, jog visi žmonės suprastų, kad

Žmogus su negalia gali pats ar kitų žmonių pagalba išsakyti savo norus ir poreikius;

Žmogus su negalia turi gauti paslaugas ir pagalbą.

Paslaugos ir pagalba padeda žmogui su negalia gyventi kartu su visais žmonėmis.

Draudžiama iš žmogaus su negalia atimti teisę spręsti pačiam.

Kaip padėti žmogui su negalia priimti sprendimus?

Nėra vieno būdo kaip padėti žmogui su negalia priimti sprendimus.

Gali būti, kad žmogui su negalia reikia sužinoti daugiau apie savo sprendimą.

Asmeninis padėjėjas gali daugiau papasakoti apie sprendimą arba

išaiškinti jį lengvai skaitoma kalba.

Asmeninis padėjėjas gali daugiau paaiškinti, kaip sprendimas pakeis žmogaus su negalia gyvenimą.

Asmeninis padėjėjas gali padėti žmogui su negalia papasakoti kitiems apie savo sprendimą.

Asmeninis padėjėjas gali reikalauti, kad kiti žmonės, pavyzdžiui daktarai, bankininkai,

teisingai suprastų ir vykdytų žmogaus su negalia sprendimą.

Kiekvienas žmogus su negalia gauna tik tokia pagalbą, kokios jam reikia, kad pats priimtų sprendimą.

Kaip veikia pagalba priimti sprendimus?

Visada reikia atsiminti, kad:

Žmogus su negalia pats sprendžia kaip jam gyventi;

Žmogus su negalia ir jo asmeninis padėjėjas pasitiki vienas kitu.

Žmogus su negalia pats pasirenka, kas jam atrodo, kad yra geriausia.

Asmeninis padėjėjas tik pataria žmogui su negalia, kaip jam gyventi arba

Žmogaus su negalia norus persako kitiems žmonėms.

Kiti žmonės gerbia žmogaus su negalia sprendimą ir padeda jam.

Ar kitose šalyse žmonės su negalia naudojami pagalba priimant sprendimus?

Dar daug šalių žmonės naudoja pakaitinį sprendimų priėmimo modelį.

Tai reiškia, kad

už žmones su negalia sprendžia kiti žmonės.

Labai sunku rasti asmeninį padėjėją, jei žmogus neturi žmonių, kuriais pasitiki.

Žmonės, kurie gyvena uždaryti globos namuose, apie asmeninį padėjėją visai nežino.

Dar mažai šalių teikia pagalbą priimti sprendimus.

Šalyse, kur ji yra, pagalba priimti sprendimus gali būti skirtinga.

Kaip žmonės su negalia gauna pagalbą priimti sprendimus Islandijos šalyje?

Islandijos šalis turi specialų įstatymą dėl žmonių su negalia teisių apsaugos ir jiems teikiamos pagalbos priimant sprendimus.

Islandijoje yra Socialinės apsaugos ministerija, kurioje yra Žmogaus teisių skyrius.

Žmogaus teisių skyrius rūpinasi žmonių su negalia teisėmis.

Žmonių su negalia teisių skyrius:

- Stebi kaip dirba kiti pareigūnai ir pataria jiems;
- Renka duomenis apie žmones su negalia;
- Stebi ar žmonės su negalia gauna geras paslaugas;
- Siūlo kaip gerinti paslaugas žmonėms su negalia;
- Kartu su žmonių su negalia organizacijomis pasakoja kitiems žmonėms apie žmones su negalia ir jų teises;
- Rašo ir leidžia informaciją lengvai skaitoma kalba;

Regioniniai neįgaliųjų teisių apsaugos pareigūnai

Islandijos šalyje dirba įvairiuose Islandijos miestuose ir kaimuose. Jie padeda žmonėms su negalia spręsti įvairius klausimus.

Tie klausimai gali būti:

- Kaip tvarkyti savo pinigus?
- Kaip gauti paslaugas, kurių jiems reikia?
- Kaip ginti savo teises?

Jei žmonės galvoja, kad žmonių su negalia teisė buvo pažeistos, jie tai pasako regioniniam neįgaliųjų teisių apsaugos pareigūnui.

Regioninis neįgaliųjų teisių pareigūnas ištiria ar tikrai žmogaus su negalia teisės buvo pažeistos ir jam padeda.

Neįgalaus asmens asmeninis atstovas Islandijos šalyje

padeda žmogui su negalia priimti sprendimus.

Žmogus su negalia pats pasirenka savo asmeninį atstovą.

Asmeninis atstovas už savo darbą pinigų negauna.

Asmeninis atstovas

- Gina žmogaus su negalia teises;
- Padeda, kai žmogus su negalia priima sprendimus
- dėl darbo, savo sveikatos, kur gyventi ar kaip leisti laisvą laiką.
- Padeda žmogus su negalia priimti sprendimus dėl jo pinigų;

Neįgaliųjų teisių apsaugos pareigūnas žino visus savo miesto ar kaimo asmeninius atstovus.

Žmonės asmeniniais atstovais dirba savanoriškai.

Prieš pradėdami darbą jie

dvi dienas mokosi apie savo darbą ir

Žmonių su negalia teises.

Jungtinių Tautų ambasadoriai

Islandijos šalyje 8 žmonės su proto negalia susipažino su Konvencija ir išmoko ginti savo teises.

Šiuos žmones Islandijos šalies Prezidentas pavadino Jungtinių Tautų ambasadoriais.

Jungtinių Tautų ambasadoriai važinėja po Islandijos šalies

miestus ir kaimus ir kitiems žmonėms su proto negalia pasakoja apie jų teises ir kaip jie patys gali ginti savo teises.

Aktas dėl žmonių su negalia teisių apsaugos Nr. 88/2011

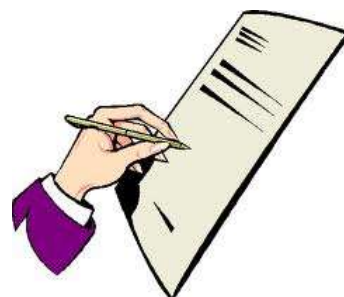
Islandija priėmė įstatymą dėl žmonių su negalia teisių apsaugos.

Jį pavadino Aktu dėl žmonių su negalia teisių apsaugos Nr. 88/2011.

Toliau mes šį įstatymą vadinsime Aktu.

Akte yra skyrius ką daryti, kad žmogus su negalia gautų jam paslaugas, kokių jam reikia.

Aktas draudžia naudoti prievartą prieš žmones su negalia.

Prievarta yra kai

- Žmogų su negalia kas nors muša

- Kas nors użrakina kambarius ar namus, į kuriuos reikia patekti žmogui su negalia,
- Kai žmogų su negalia kas nors įkalina ar użdaro;
- Žmogų su negalia perkelia į kitą vietą be jo sutikimo;
- Draudžia žmogui su negalia naudotis savo daiktai;
- Žmogų su negalia verčia ką nors daryti;

Aktas leidžia naudoti prievartą, jei dėl to sutinka specialus komitetas.

Šis komitetas vadinasi Atleidimo komitetu.

Atleidimo komitetas leidžia naudoti prievartą, kai žmogui su negalia kyla tiesioginis pavojus jo sveikatai ar gyvybei, arba kai žmogus su negalia nepajėgia patenkinti savo būtinų poreikių.

Būtinai poreikiai yra tokie, kaip maistas, sveikata, kūno švara.

Kaip žmonės su negalia gauna pagalbą priimti sprendimus Latvijos šalyje?

Pagrindinis Latvijos šalies teismas – Latvijos Konstitucinis teismas prieš kelis metus paskelbė, kad žmonės su negalia kaip ir visi žmonės turi teisę patys spręsti kaip jie nori gyventi.

Latvijos Konstitucinis teismas paskelbė, kad Latvijos šalis turi sukurti tokius įstatymus, kurie padėtų žmonėms su negalia patiems spręsti, kaip jie nori gyventi.

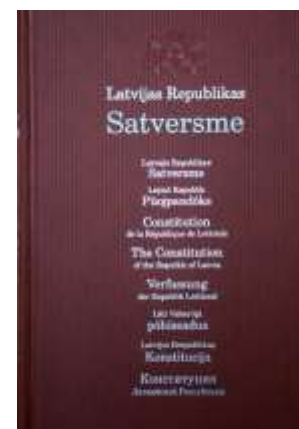
Latvijos Civilinis Kodeksas numato, kad žmonės su negalia gali būti ribotai veiksnus.

Tai reiškia, kad kai kuriems žmonėms galima drausti naudotis savo daiktai ir pinigai.

Ribotai veiksnus žmogus su negalia gali balsuoti, tuoktis, dirbti.

Ribotai veiksnus žmogus su negalia po septynerių metų gali prašyti teismo peržiūrėti jo teises.

Latvijos Civilinis Kodeksas leidžia, kad žmogų su negalia globotų kitas žmogus.

Latvijas organizācija ZELDA gina
žmoniņu su psihikos ir proto sutrikimais teises.
ZELDA išmokē kitus žmones padēti
žmonēms su negalia priimti sprendimus.
Šie žmonēs naudoja į **asmenį orientuoto mąstymo ir
pagalbos planavimo** būdą.

Kas yra į asmenį orientuoto mąstymo ir pagalbos planavimo būdas?

Kai žmogus nori pagelbėti žmogui su negalia gyventi
geriau,
Jis bendrauja ir klausinėja žmogaus su negalia, kaip jam
padėti.
Jam svarbu sužinoti, kas žmogui su negalia yra svarbu
ir ko žmogus su negalia nori.

ZELDA padeda žmogui su negalia

- Spręsti įvairius teisinius klausimus;
- Padėti teisingai išleisti žmogaus su negalia
pinigus;
- Padėti žmogui su negalia daryti tai, ką jis mėgsta;
- Padėti žmogui su negalia nueiti pas daktarus;
- Padėti žmogui su negalia bendrauti su šeima ir
kitais žmonėmis.

ZELDA parengia pagalbos žmogui su negalia planą.
Pagalbos plane ZELDA parašo, kaip ir kada
žmogui su negalia reikės pagalbos.

Kaip žmonės su negalia gauna pagalbą priimti sprendimus Čekijos šalyje?

Prieš kelis metus Čekijos šalies Civilinis Kodeksas
uždraudė riboti žmonių su negalia teisę
patiems spręsti kaip jie nori gyventi.
Čekijos Civilinis Kodeksas numato, kad žmogus gali iš
anksto parašyti, kaip jis nori gyventi, jei
po kiek laiko pats nemokės spręsti kaip gyventi.

Čekijos Civilinis Kodeksas numato, kad žmogui
asmeninis padėjėjas gali padėti priimti sprendimus
įvairiais teisiais klausimais.
Asmeninis padėjėjas kartu su žmogumi su negalia
sprendžia jo teisinius klausimus.

Jei žmogus turi didelę negalią, jam gali padėti šeimos
narys.

Šeimos narys padeda žmogui su negalia jo kasdieniniame gyvenime.

Jei žmogui su negalia sunku jo kasdieniame gyvenime ir žmogui su negalia sunku pačiam spręsti teisinius klausimus, jam gali padėti globėjas.

Čekijos Civilinis Kodeksas leidžia riboti žmogaus su negalia veiksnumą.

Riboti žmogaus su negalia veiksnumą galima tik tada, kai žmogus su negalia gali pats sau pakenkti.

Šios studijos išvados

Prieš penkerius metus Lietuvos šalis ratifikavo Konvenciją.

Lietuvos šalis patvirtino, kad Lietuvos šalies žmonės gyvens pagal Konvencijos taisykles.

Lietuvos šalis pripažino, kad Lietuvos žmonės su negalia kaip ir visi kiti žmonės turi teisę patys spręsti, kaip jie nori gyventi.

Iki šiol Lietuvoje kiti žmonės sprendė, kaip turi gyventi žmonės su proto ar psichikos negalia.

Lietuvos Civilinis Kodeksas nuo šių metų uždraudė riboti žmonių su negalia teisę priimti sprendimus.

Per du metus teismas nuspręs kada žmogui su negalia reikia pagalbos.

Teismas apribos žmogaus su negalia teises tik tada, kada jis iš tiesų negali spręsti pats.

Teismas apribos tik tam tikras žmogaus su negalia teises.

Kitų teisių teismas neapribos.

Žmogus su negalia pats galės spręsti, kaip jis nori gyventi.

Lietuva gali naudotis žiniomis, kaip kitos šalys daro, kad žmogus su negalia gautų pagalbą, kai priima sprendimus.

